

KAPITEL 9.

KONKLUSION

Formålet med projektet var at generere forskningsbaseret viden om børns trivsel, læring og udvikling i store og små daginstitutioner. Derfor blev det undersøgt, hvad institutionens størrelse betyder for den pædagogiske kvalitet og dermed for børnenes trivsel, læring og udvikling. Følgende spørgsmål er blevet undersøgt, og i det følgende vil resultaterne af undersøgelsen forholdes til formålene for projektet:

- Hvad institutionens størrelse betyder for den pædagogiske kvalitet og dermed for børnenes trivsel, læring og udvikling
- Hvad institutionens størrelse betyder for den pædagogiske ledelse og organisation af arbejdet.
- Hvad institutionens størrelse betyder for pædagogernes faglighed, arbejdsvilkår og kompetencer
- Hvorledes man i praksis kan løse de udfordringer, der ligger i arbejdet i henholdsvis store og små institutioner.
- Hvordan trivsel og det gode børneliv ser ud med børnenes øjne, og i hvilken udstrækning det er muligt for deres ønsker at blive realiseret i den konkrete daglige dag i store og små daginstitutioner.

1. Hvad betyder institutionens størrelse for den pædagogiske kvalitet og dermed for børnenes trivsel og udvikling.

Der er mange medierende faktorer, der i et dynamisk og dialektisk samspil tilsammen danner basis for udviklingen af pædagogisk kvalitet i den konkrete daglige dag i en daginstitution. Der er således ikke en en til en sammenhæng mellem lille/stor institution og god/dårlig kvalitet. Undersøgelsen viser dog, at der er en række udfordringer i store daginstitutioner i forhold til at udvikle pædagogisk kvalitet, og dermed give børnene gode muligheder for trivsel, læring og udvikling. Det kan derfor ikke anbefales at oprette store daginstitutioner med op til 100 børn eller mere.

1.1 Baggrundsfaktorer af betydning for pædagogisk kvalitet.

PÆDAGOGISK KVALITET I STORE OG SMÅ DAG-
INSTITUTIONER - EN RAPPORT OM BØRNS TRIVSEL,
LÆRING OG UDVIKLING I STORE OG SMÅ
DAGINSTITUTIONER

Forskning viser, at en række baggrundsfaktorer overordnet set udgør nogle af de centrale og overordnede betingelser for pædagogernes mulighed for at udvikle pædagogisk kvalitet. Derfor er en række af disse baggrundsfaktorer undersøgt, her de fysiske rammer, forældrepræference og børnenes sociale baggrund, normering og gruppestørelse, samt pædagogernes uddannelse og samarbejde.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at der er flere børn fra ressourcestærke familier i de små daginstitutioner. De store daginstitutioner har en større andel af børn, hvis forældre ikke har nogen erhvervsuddannelse, og børn der taler et andet sprog der hjemme. Da en undersøgelse (Andersen m.fl., 2009) viser, at forældre foretrækker små vuggestuer og børnehaver frem for integrerede og store daginstitutioner, kan dette tolkes som udtryk for, at ressourcestærke forældre har et større overskud til at finde sig en plads i den type daginstitution, som de ønsker, at deres barn skal gå i.

Det forskellige børneklimal i henholdsvis store og små daginstitutioner vil in fluer på pædagogernes mulighed for at udvikle gode betingelser og børnenes udvikling og læring i institutionen, fordi pædagogerne ska løse flere opgaver i forhold til udsatte børn og børn med særlige behov. Dette vil særligt blive et problem for de udsatte børn og de små børn, fordi de har et ekstra behov for omsorg og gode udviklingsbetingelser i daginstitutionen.

I forhold til normering og gruppestørelse viser undersøgelsen, at personalenormeringen er en lille smule højere i små institutioner. Undersøgelsen viser desuden, at der er flere børn, i gennemsnit 4,5 børn mere, i grupperne i de store daginstitutioner end i de små. Til dette skal lægges, at spørgeskemaundersøgelsen viser, at grupperumme i de store daginstitutioner er små, samt at der kun er et grupperum uden bium til børnene. Da undersøgelser viser, at gruppestørrelser på over 20 børn har en dårligere kvalitet, og at der opstår flere konflikter mellem børnene, når der er mange børn samlet på lidt plads, er der dårligere betingelser for at opnå en god pædagogisk kvalitet i de store daginstitutioner, fordi grupperne er større, grupperummene mindre, og der også er lidt færre voksne til børnene.

Undersøgelser viser, at pædagogernes uddannelse spiller en stor rolle for den pædagogiske kvalitet. Uddannet personale organiserer arbejdet bedre, giver mere af de relevante udfordringer til børnene og møder dem mere venligt og støttende.

Undersøgelsen af de 12 institutioner i den kvalitative del af undersøgelsen viser, der er højere procentdel uddannede pædagoger i de små institutioner (i gennemsnit 77,4 % i de små institutioner mod 59 % i de store). Ledelserne i de små institutioner oplyser tilsvarende, at de prioriterer at bruge pengene på personale til børnene. Undersøgelsen viser af de 12 institutioner viser ligeledes, at der er en procentvis større antal af pædagogerne i de små institutioner, der har efteruddannelse end tilfældet er i de store (31,2 % i de små, mod 9 % i de store). Disse forhold spiller en rolle for pædagogernes mulighed for at opnå en god pædagogisk kvalitet i dagligdagen.

Samlet viser undersøgelsen således, at de store institutioner har en række udfordringer i forhold til at opnå gode betingelser i forhold til børnenes trivsel, læring og udvikling allerede i forhold til nogle af de baggrunds faktorer, der spiller en rolle for den pædagogiske kvalitet.

1.2 Kvaliteten i den konkrete dagligdag i store og små daginstitutioner.

Undersøgelsen viser, at den pædagogiske kvalitet i den konkrete dagligdag er højere i små daginstitutioner end i store. Dette gælder i forhold til de tre centrale områder: Fysiske rammer, relationer samt leg og aktiviteter, hvor forskning viser, at der er en sammenhæng mellem kvaliteten i disse tre forhold og børnenes læring og udvikling. Det gælder også i forhold til følgende seks områder: Mulighed for selvudvikling, social og følelsesmæssig udvikling, mulighed for at udvikle evne til fokuseret opmærksomhed, viden om omverdenen, sprog og børnenes muligheder for indflydelse.

Dette viser hen til, at der er en række udfordringer i store daginstitutioner, som gør det vanskeligere at opnå den intenderede pædagogiske kvalitet i den konkrete dagligdag. I de små daginstitutioner er der omvendt færre udfordringer og dermed bedre betingelser for børnenes trivsel, læring og udvikling. Undersøgelsen viser dog også, at selv om kvaliteten i gennemsnit er lavere i de store daginstitutioner, er der en stor variation i kvaliteten både på tværs af de store institutioner og fra stue til stue, hvor en stue kan have en god kvalitet, medens nabostuen ikke har det. Der er også variationer mellem de små institutioner, men mindre.

Kvaliteten i alle institutioner er lidt lavere på de områder, der handler om børnenes muligheder for at udvikle selvbetragtning og følelsesmæssige og sociale kompetencer – de områder hvor pædagogerne finder det mest betydningsfuldt at støtte børnenes udvikling. Udvikling på disse områder er afhængig af en nær og omsorgsfuld relation mellem pædagogen og barnet. Kvaliteten i denne relation afhænger af pædagogens uddannelse og refleksionsmuligheder, men også de betingelser i form af f.eks. normering og børnegruppens størrelse, der er i institutionen.

De fysiske rammer og pædagogisk kvalitet.

Forskning viser, at de fysiske rammer har stor betydning for den pædagogiske kvalitet. Undersøgelsen viser, at de fysiske rammer i de små daginstitutioner, med flere små rum og direkte adgang til legepladsen, giver gode muligheder for at fordele børnene i mindre grupper, så der er mere ro til lege og aktiviteter.

PÆDAGOGISK KVALITET I STORE OG SMÅ DAG-
INSTITUTIONER - EN RAPPORT OM BØRNS TRIVSEL,
LÆRING OG UDVIKLING I STORE OG SMÅ
DAGINSTITUTIONER

I de store institutioner er der mange kvadratmeter til rådighed, men det er van skeligt for personalet at udnytte gangarealer, de store fællesrum og værksteder i dag ligdagen, fordi det kræver mere personale og en høj grad af logistik og planlæg ning. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at grupperumme i mange af de store daginsti tutioner er små, samt at der kun er et grupperum uden birum til børnene. Da børnene ofte opholder sig i grupperummene, vil det være sværere for børnene at finde uforstyr rede steder, hvor de kan lege og have aktiviteter i mindre grupper uden at blive for styrret.

Kvaliteten i omsorg og nærvær i store og små daginstitutioner.

En af de bekymringer der har været omkring store institutioner er, at nærheden og kontakten mellem pædagogerne og børnene vil blive mindre i disse institutioner, og dermed give dårligere betingelser for børnenes trivsel og udvikling. Undersøgelsen bekræfter denne antagelse.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 80% af ledere og pædagoger i både store og små daginstitutioner mener, at følelser, empati, nærvær og anerkendelse i relationen mellem børn og voksne er mest betydningsfuldt i forhold til at give børn gode lærings og udviklingsmuligheder. Det er sådanne relationer, de gerne vil opnå i forhold til børnene i det daglige arbejde.

Når man bevæger sig fra pædagogernes intentioner om den gode relation og til i hvilken udstrækning intentionerne slår igennem i den pædagogiske dagligdag viser undersøgelsen forskelle mellem små og store daginstitutioner. Pædagogerne er, med en række individuelle variationer, i de fleste tilfælde søde og imødekommende overfor børnene i alle institutioner, men selvom nærvær, anerkendelse og omsorgsfulde relati oner forekommer i både store og små institutioner, er det hyppigere i de små instituti oner end i de store. Dette hænger bl.a. sammen med, at pædagogerne i de små institu tioner har et bedre kendskab til det enkelte barn og dets baggrund og kender alle bør nene i institutionen, ligesom børnene kender alle de voksne. Pædagogerne møder der for oftere børnene som små individer og sjældnere som en del af en gruppe. Et nært kendskab til børnene giver desuden bedre mulighed for at forstå deres udtryk. Det giver også bedre mulighed for at stille krav, der er aldersrelevante og tilrettelægge ak tiviteter, der er tilpasset børnenes alder og udvikling.

I de store institutioner kender de voksne børnene på deres egen stue og måske børnene på nabostuen, og kan opnå det ønskede nærvær i relationen til dem på stuer ne. Men de kender ikke alle børnene i institutionen. Pædagogerne i de store institutio ner er på forskellige tidspunkter i løbet af dagen sammen med mange børn de ikke kender, og som ikke kender alle de voksne, f.eks. når børnene i grupper bevæger sig rundt i institutionen, stuer slås sammen, pædagogen flyttes rundt på stuerne eller er sammen med mange børn på legepladsen.

Dette betyder, at relationerne sjældnere er præget af nærvær og anerkendelse. Børnene bliver oftere mødt som en del af en gruppe og i mindre grad personligt som små individer. Når

pædagogerne i nogle sammenhænge er sammen med mange børn, opstår der desuden oftere irettesættelser og skæld ud. På legepladsen er det f.eks. ob serveret, at tre voksne holder øje med omkring 100 børnehavebørn, hvilket er en umu lig situation i forhold til at opnå den gode relation. Dette er særligt et problem for de mindste børn, børn med særlige behov og udsatte børn,

Kvalitet i børnenes muligheder for leg og aktiviteter.

Forskning viser, at den måde, som de fysiske rammer er indrettet på i forhold til at udgøre et godt lege_læringsmiljø for børnene, har stor betydning for den pædagogiske kvalitet og dermed for børnenes trivsel, udvikling og læring. Det er vigtigt, at rumme ne giver mulighed for at gruppere sig i mindre grupper, at det er muligt at have en uforstyrret leg, at der er områder, hvor man kan have stillesiddende aktiviteter og om råder, hvor der er mulighed for fysiske udfoldelse og at der er gode materialer og lege ting i tilstrækkelig mængde til rådighed for børnene.

Undersøgelsen viser, at børnene i både de store og små institutioner har en række gode muligheder for leg og andre aktiviteter, men den viser også variation i kvaliteten på dette område i både store og små institutioner.

På tværs af institutionerne fylder borde og stole mange steder meget i gruppe rummene og efterlader en ofte meget begrænset plads til gode lege/læringsmiljøer. I de små institutioner er der dog oftere flere steder med gode legeområder og tilstrækkeligt legetøj til alle børn, hvor børnene kan fordele sig i mindre grupper og komme til at lege uforstyrret af de andre børn.

I de store institutioner er der en række udfordringer i forhold til de fysiske ram _mer, hvor grupperummene er små, og der er mange børn, der skal lege på lidt plads. Det forhold, at børnene sjældent frit kan bevæge sig rundt i institutionen, betyder at det er sværere at komme til at lege med børn fra nabostuen eller finde andre steder at lege end i grupperummene. Logistikken tager også tid fra børnenes tid til at lege, når de skal bevæge sig i den store gruppe rundt til f.eks. værkstedet og legeplads, eller når de skal stå i kø og vente på hinanden. Nogle af de funktionsopdelte institutioner er så store, at børnene har svært ved at overskue hvor de kan lege, eller hvor de børn er, som de gerne vil lege med.

Både i store og små institutioner er der aktiviteter, initieret af børnene, som de voksne deltager i. Der forekommer også aktiviteter iværksat af de voksne, som ændres efter børnegruppens behov, og hvor børnene således har indflydelse på forløbet af aktivite ten.

Der ses oftere voksenplanlagte aktiviteter, hvor de voksne gennemfører aktivite ten, selv om det kræver en del disciplinering af børnegruppen, der har svært ved at sidde stille. Endelig - viser undersøgelsen, at der oftere er krav og aktiviteter i de store institutioner, der ikke er tilpasset børnenes alder og udvikling.

PÆDAGOGISK KVALITET I STORE OG SMÅ DAG-
INSTITUTIONER - EN RAPPORT OM BØRNS TRIVSEL,
LÆRING OG UDVIKLING I STORE OG SMÅ
DAGINSTITUTIONER

1.3 Hvad betyder institutionens størrelse for den pædagogiske ledelse og organisering af arbejdet.

Lederens måde at forvalte på spiller en rolle for den pædagogiske kvalitet, hvorfor undersøgelsen også har sat fokus på, hvilke fordele og ulemper, der er forbundet med ledelse og organisation i store og små daginstitutioner.

Pædagogfaglig består af ledelse i forhold til økonomi og administration, strategi, personaleledelse og pædagogisk ledelse. Lederne i de store institutioner anvender det meste af deres tid på økonomisk/administrativ og strategisk ledelse og mindre tid på personale ledelse og pædagogisk ledelse. I de små institutioner bruger lederne omvendt den største del af tiden på pædagogisk ledelse og personaleledelse og mindre tid på strategi og økonomi/administration. Der er ikke noget der tyder på, at der er mere professionel ledelse i de store end i de små institutioner kun at den tidsmæssige fordeling af de ledelsesmæssige opgaver forskellig. Resultaterne fra KIDS vurderingerne tyder dog på, at det er u hensigtsmæssigt, hvis den pædagogiske ledelse får for lidt plads.

Undersøgelsen viser, at lederne i de store institutioner har et større budget at flytte rundt med og ser en række fordele ved dette i form af gode muligheder for efteruddannelse af personale, kurser, L-pads til stuerne og personalegoder, f.eks. studierejser. Ledelsen ser også fordele ved, at der er ansat flere pædagoger, hvilket giver mulighed for en større faglig bredde. Den store institution er mindre sårbar i tilfældet af sygdom, fordi der er mulighed at flytte personale rundt på stuerne og slå stuer sammen.

Undersøgelsen viser dog også, at disse fordele bliver højere oppe i institutionen og ikke slår igennem til børnene, således at de opnår en bedre kvalitet i dagligdagen. Der er f.eks. ikke en højere andel af pædagoger med efteruddannelse i de store institutioner, og det er svært at få tid til faglig sparring eller udnytte pædagogernes forskellige ressourcer i dagligdagen. Når personale flyttes rundt på stuerne eller stuer slås sammen, så der er mange børn med mindre personale, påvirker det både personalets trivsel i arbejdet og den pædagogiske kvalitet i negativ retning.

Som lederne i de store institutioner trives med at være ledere, gælder det samme for lederne i de små institutioner med andre grunde. I de små institutioner veksler lederen mellem at være leder og kollega. Dette giver mulighed for en tæt kontakt til personalet, gode muligheder for en løbende dialog, og en høj grad af fleksibilitet i forhold til at implementere nye tiltag.

Økonomien er en udfordring i de små institutioner, hvor der ikke skal så meget til, før det er svært at få pengene til at slå til. Nogle institutioner forsøger at løse problemerne ved f.eks. at tage flere toårige ind, have lidt flere børn i grupperne, klunse møbler og legetøj eller få hjælp af forældre til praktisk arbejde. Som det udfordrer den pædagogiske kvalitet at flytte pædagogerne rundt på

stuerne eller slå stuer sammen, når der er sygdom, udfordrer det dog også kvaliteten i de små institutioner, når der er mange vuggestuebørn eller et større antal børn i grupperne.

Lederen i de store institutioner ser en række udfordringer i forhold til nærhed og distance mellem ledere og medarbejdere og i forhold til, at kommunikation når ud til hele personalet. Kommunikationen foregår via skriftlige referater, møder, IT platforme og lignende, opgaver som tager tid fra børnene. Dette får den konsekvens, at de pædagogiske målsætninger i mindre grad bliver implementeret i dagligdagen, samt at der er stor forskel på den pædagogiske kvalitet fra stue til stue i flere af de store institutioner. Med så mange ansatte er der desuden flere beslutninger, som lederen træffer alene eller sammen med den øvrige ledelse. Dette giver en højere grad af top-down styring og mindre indflydelse for pædagogerne.

I den lille institution går kommunikation let mellem leder og medarbejdere, pædagogerne har en højere grad af indflydelse, og det forhold at lederen arbejder på gulvet sammen med pædagogerne og deltager i den daglige praksis, giver gode muligheder for at føre de pædagogiske målsætninger ud i praksis.

De store institutioner rummer en kompleksitet, der kræver en høj grad af struktur, samt mere tid til møder og planlægning både for ledere og pædagoger. Den stramme struktur er nødvendig for at få institutionen til at hænge sammen, strukturen er loven.

Lederne i en lille institution har også opgaver i forhold til planlægningen af en daglig struktur, men det er muligt at have en fleksibel struktur, så denne løbende kan ændres i forhold til de pædagogiske målsætninger eller børnenes udgangspunkter og interesser.

En af de helt store forskelle mellem store og små institutioner handler om det kendskab som det er muligt for lederen at have til pædagoger, forældre og børn. Lederne i den lille institution har et godt kendskab til alle børn og forældre. Det betyder, at ledelsen i en lille institution har bedre mulighed for at planlægge den pædagogiske dag, daglig supervision af personale og opnå et tæt forældresamarbejde. Det betyder også, at det er muligt at opnå en højere grad af nærvær i relationerne til børnene, med de fordele dette giver i forhold til børnenes trivsel, læring og udvikling.

Lederne i de store institutioner har ikke mulighed for at kende alle børn og forældre, og flere af dem mener heller ikke, at det er deres opgave. Det mindre kendskab til børnene kan dog gøre det vanskeligere at følge op på det pædagogiske arbejde i forhold til børnenes lærings- og udviklingsmuligheder.

1.4 Hvad betyder institutionens størrelse for pædagogernes faglighed, arbejdsvilkår og kompetencer.

PÆDAGOGISK KVALITET I STORE OG SMÅ DAG-
INSTITUTIONER - EN RAPPORT OM BØRNS TRIVSEL,
LÆRING OG UDVIKLING I STORE OG SMÅ
DAGINSTITUTIONER

I undersøgelsen blev pædagerne interviewet om deres syn på at være pædagog i henholdsvis en lille og en stor daginstitution, herunder hvilke fordele og begrænsninger, der er forbundet med størrelsen af daginstitutionen, pædagogernes indbyrdes samarbejde, mulighederne for kollegial sparring, samt forholdet til forældrene og børnene. Pædagerne blev desuden interviewet om deres trivsel samt deres syn på pædagogisk kvalitet set i forhold til deres oplevelser af muligheden for at opnå den ønskede kvalitet i den faktiske dagligdag.

Undersøgelsen viser, at størrelsen på institutionen spiller en stor rolle for pædagogernes arbejdsvilkår og muligheden for at opnå den kvalitet i dagligdagen, som de har ønske om i den konkrete dagligdag.

Et godt samarbejde med kolleger spiller en stor rolle for pædagogernes trivsel i arbejdet. Pædagerne både i de store og i de små institutioner er glade for samarbejdet med kollegerne. Undersøgelsen viser dog, at der er en række udfordringer i forhold til at opnå et godt samarbejde i de store institutioner, fordi der er så mange ansatte. De mange ansatte gør det desuden vanskeligt at opbygge en fælles kultur i institutionen, og det er vanskeligt at få tid til faglig sparring. I de små institutioner er det lettere at opbygge en fælles kultur, fordi pædagerne arbejder så tæt sammen og kender hinanden.

Flere af de store institutioner er relativt nye. Da det tager tid at opbygge en fælles kultur, kunne man indvende, at en fælles kultur vil udvikle sig med tiden i de store institutioner. De udfordringer der er i de store institutioner, f.eks. i form af mange ansatte, større udskiftning af personale, flere forskellige afdelinger, udfordringer med kommunikationsflowet og udmøntningen af de pædagogiske målsætninger i praksis, vil dog også i en længere tidshorisont fortsat vanskeliggøre opbygningen af en fælles kultur.

Pædagerne i de små institutioner finder, at det mindre fysiske miljø, med mulighed for at børnene kan fordele sig i flere små rum og har direkte adgang til legepladsen, betyder gode muligheder for at udmønte de pædagogiske målsætninger i praksis. De flere små rum giver desuden gode muligheder for at indrette rummene, så børnene får gode betingelser for leg og aktiviteter. Børnene har endvidere mere indflydelse, fordi de i vid udstrækning kan vælge, hvor de vil være i institutionen.

I de store institutioner ser mange af pædagerne en række udfordringer for det pædagogiske arbejde i forhold til de fysiske rammer og den daglige tilrettelæggelse af aktiviteter og legemuligheder for børnene. Udfordringerne handler om, at grupperumene er for små i forhold til antallet af børn, og at det er upraktisk med de store gangarealer og fællesrum, som er svære at udnytte, fordi det kræver meget personale og en høj grad af planlægning at udnytte rummene.

Den høje grad af struktur i institutionen udgør en række udfordringer i forhold til at udmønte de pædagogiske mål i dagligdagen, idet strukturen nogle gange overrunder det, som pædagogen vurderer, er godt for børnene pædagogisk set. Strukturen medfører en højere grad af voksenstyring

og giver desuden mindre mulighed for at ændre aktiviteter i forhold til børnenes interesser, og børnenes muligheder for at få indflydelse bliver mindre, og det bliver i en række situationer strukturen, i stedet for de pædagogiske overvejelser eller børnenes behov, der styrer dagligdagen.

Men er det ikke godt med struktur, og børnene skal vel ikke lege hele tiden? De skal vel også lære noget? Ja det skal de, men når der er tale om pædagogisk kvalitet hænger trivsel, læring og udvikling sammen (being og becoming). Legen er en guldgrube for læring, hvis børnene har gode betingelser for at lege. Børn lærer også gennem både børne- og vokseninitierede aktiviteter, forudsat at disse er tilpasset børnenes motivation, alder og udviklingsniveau og det, som børnene kan i forvejen.

Det er et problem, hvis strukturen er for stram og bliver vigtigere end pædagogikken, fordi forskning viser, at det har betydning for børnenes muligheder for trivsel, læring og udvikling, at strukturen ikke er for stram, men derimod fleksibel, så der er mulighed for at skabe forbindelse mellem børnenes betydninger, interesser og legeaktiviteter, og de vokseninitierede aktiviteter og pædagogiske målsætninger (Cecchin, 2015, s. 36). Forskning viser, at børn lærer og udvikler sig bedre i en sådan fleksibel struktur, end når der er tale om stramt strukturerede aktiviteter, som den voksne gennemfører uden at tage udgangspunkt i eller ændre aktiviteten i forhold til børnenes behov og interesser (Sommer, 2015).

I de store institutioner bruger børnene meget tid på at vente, når de grupperbevæge sig rundt mellem de forskellige rum, op og ned af trapper eller med elevator, fordi de skal følges af pædagogen i det meget store hus.

En af de helt store forskelle på arbejdsbetingelserne i en stor og en lille daginstitution er antallet af børn, som pædagogerne kommer i kontakt med og skal forholde sig til i de store institutioner. Dermed bliver kvaliteten i relationerne mellem børnene og de voksne en udfordring.

De fleste af pædagogerne i de store institutioner vurderer, at det kan være en udfordring for dem at opnå den ønskede kontakt og nærhed med det enkelte barn, som de, i overensstemmelse med deres faglige viden og foreliggende forskning, finder væsentlig for børnenes trivsel og udvikling. Det kan lykkes for dem på den enkelte stue, hvis de ikke flyttes rundt mellem stuerne. Dette kommer også til at spille en rolle for planlægning og udmøntning af de pædagogiske aktiviteter i praksis, idet det kræver et godt kendskab til børnene at tilrettelægge disse, så der tages udgangspunkt i børnenes alder, udviklingsniveau og interesser. Der er da også oftere end i de små institutioner observeret krav og aktiviteter, der ikke svarer til børnenes alder og udvikling. Nogle pædagoger vurderer, at det kan være hårdt, særligt for de små børn at være sammen med så mange forskellige børn og voksne, når de er udenfor stuerne eller disse slås sammen.

Enkelte pædagoger giver udtryk for, at man som pædagog ikke behøver kende børnene for at kunne tage sig af dem eller holde møder med forældrene om dem. I forhold til forskning om pædagogisk kvalitet må det dog betragtes som problematisk, hvis arbejdsvilkårene er af en sådan

PÆDAGOGISK KVALITET I STORE OG SMÅ DAG-
INSTITUTIONER - EN RAPPORT OM BØRNS TRIVSEL,
LÆRING OG UDVIKLING I STORE OG SMÅ
DAGINSTITUTIONER

karakter, at de kan medføre, at pædagogisk personale mener, at det er tilstrækkeligt for at kunne afholde samtaler med forældre børn uden at kende barnet bedre end at have læst en beskrivelse af barnet i et skema.

I de små institutioner giver det lille miljø giver mulighed for at kende alle børn og deres forældre i institutionen, samt for at børnene omvendt også kender alle de voksne. Styrken i de små institutioner er således muligheden for, at pædagogerne kan opnå den personlige kontakt og nærhed i relationen til børnene, som de fagligt set anser som det mest centrale for at opnå en god pædagogisk kvalitet.

1.5 Hvorledes kan man i praksis løse de udfordringer, der ligger i arbejdet i henholdsvis store og små institutioner.

Undersøgelsen viser, at hvis man i praksis skal forsøge at løse nogle af udfordringer, der er i arbejdet i en stor daginstitution, er det vigtigt, at de enkelte stuer/mindre afdelinger er helt adskilte og fungerer som en institution i institutionen – fysisk adskilt, med egne pædagoger og egen legeplads. Det er ikke tilstrækkeligt med en opdeling i stuer eller afdelinger, hvis disse fysisk er placeret i den samme bygning eller på forskellige etager.

Det er desuden vigtigt, at pædagogerne ikke flyttes rundt mellem stuerne på institutionen og stuerne ikke slås sammen. Det har stor betydning, at ledelsen prioriterer den opgave – ledelsesmæssigt, der handler om at sørge for at de pædagogiske mål sætninger når helt i den – pædagogiske praksis i hverdagen. Dette kræver bl.a. ledelsens tilstedeværelse på de enkelte stuer, videreuddannelse og supervision af personalet.

1.6 Hvordan ser trivsel og det gode børneliv ud med børnenes øjne, og i hvilken udstrækning det er muligt for deres ønsker at blive realiseret i den konkrete dagligdag i store og små daginstitutioner.

Undersøgelsen viser, at det bedste i børnehaven er at lege og have gode venner at lege med. Dette er i overensstemmelse med en række andre undersøgelser, f.eks. Børnerådet, 2015, Kragh – Müller & Isbell, 2011, Einarsdóttir, 2005, Røn Larsen, 2007. Undersøgelsen viser også, at – børnene i både store og små institutioner oplever at have gode muligheder for at lege.

Det er de selvinitierede og selvvalgte aktiviteter og lege, som børnene er glade for og trives med, og de peger på en hel række af aktiviteter og lege, som de har i børnehaven. Børnene er generelt glade for de søde voksne i børnehaven. En sød voksen forklares som en, der er glad, kan lide børnene og giver dem lov til noget. Børnene kan godt lide at lave noget sammen med de voksne,

f.eks. lave perler, læse og hygge. Sær .ligt kan de godt lide de voksne, der laver sjov og leger vildt med dem, og her peges af mange børn på den unge mandlige medhjælper.

Omvendt er det værste for børnene, når de ikke har nogen at lege med, hvis de ikke må være med, når de andre børn driller, og hvis der er konflikter mellem børnene. De kan ikke lide de voksne, der er sure og skælder ud. Der er nogle børn, der peger på, at de ikke kan lide visse af de vokseninitierede aktiviteter og rutiner, f.eks. samling og hviletid.

Når børnenes ønsker for det gode børneliv sammenholdes med muligheden for at deres ønsker kan realiseres i den konkrete dagligdag, viser undersøgelsen, at børnene både i de store som i de små institutioner har mulighed for at lege med deres ven .ner, have gode relationer til de voksne og lave noget sammen med dem. Det fremgår dog også, at der af forskellige årsager og overordnet set er flere udfordringer for børnene i de store institutioner i forhold til at realisere deres ønsker om det gode børneliv.

I de små institutioner har børnene mere tid til at lege, det er lettere for børnene at finde steder at lege uforstyrret, fordi der er flere mindre rum at fordele sig i. Børnene kan lettere overskue antallet af børn, og de kan oftere selv vælge, hvor de vil være. Dette gælder også på legepladserne. I de små institutioner kender alle børnene hinanden, de kan lettere overskue antallet af børn, det er lettere at få lov at være med, og børnene leger mere med hinanden på tværs af køn og alder. Børnene i både store og små institutioner får hjælp i tilfælde af, at der opstår konflikter mellem børnene, men børnene i de små institutioner får oftere hjælp. Fordi børnene kender alle de voksne er det desuden lettere for dem at søge hjælp hos dem.

I de store institutioner har børnene også mulighed for at lege med de andre børn, men der er en række udfordringer for børnene i forhold til at kunne opnå længerevarende og fordybte lege med de andre børn. Udfordringer som f.eks. mindre plads i grupperummene, færre afgrænsede legesteder, ikke altid tilstrækkelige materialer og legeting i forhold til antallet af børn, og mindre tid til at lege. Særligt på legepladsen kan det desuden være svært for børnene at overskue denne og de mange børn.

I de store institutioner kender alle børnene ikke hinanden. Det betyder, at børnene leger med børn fra samme stue og på samme alder. Det kræver mere af børnene i de store institutioner at finde venner, og det fremgår, at nogle børn har svært ved at finde sig en position i børnegruppen, hvilket betyder, at flere børn i perioder går rundt alene og venter på at blive hentet. Dril og konflikter mellem børnene omtales oftere af børnene i de store institutioner.

Børnene i både de store og små daginstitutioner kan godt lide de fleste af de voksne i børnehaven, men at der også er sure voksne, der skælder meget ud. Alle børn vil gerne lave noget sammen med de voksne, og er særligt glade for de voksne, der vil lege vildt og lave sjov. Det fremgår, at de voksne laver noget sammen med børnene i både de store og små institutioner, men at det oftere sker i de små.

PÆDAGOGISK KVALITET I STORE OG SMÅ DAG-
INSTITUTIONER - EN RAPPORT OM BØRNS TRIVSEL,
LÆRING OG UDVIKLING I STORE OG SMÅ
DAGINSTITUTIONER

I børnenes perspektiver har de voksne dog en del af dagen deres eget liv, hvor de laver praktiske opgaver og voksening, medens børnene har deres liv sammen med de andre børn. Det passer med børnenes ønske om tid til at lege med de andre børn, men ser dog også, oftere i de store institutioner, ud til at medføre, at en del af børnene ikke får den hjælp og støtte, som de har behov for at finde ind i børnegruppen og finde på noget at lege.

Voksenplanlagte aktiviteter og rutiner forekommer både i store og små institutioner, men det spiller en meget lille rolle i børnenes oplevelse, hvad der får dem til at trives. Når børnene nævner disse aktiviteter og rutiner, er det oftest, fordi de ikke kan lide det. Dette kan hænge sammen med, at det at lege med venner er det vigtigste for dem, men det kan også hænge sammen med, i hvilken udstrækning de planlagte aktiviteter tager udgangspunkt i børnenes interesser, alder og udviklingsniveau. Børnene i de store institutioner nævner oftere rutiner og aktiviteter, som de ikke synes om eller ikke forstår.